

Läheistutkimuksen loppuraportti

Tutkimuksen tavoitteet

Vankeuslaki velvoittaa rikosseuraamusalan viranomaisia tukemaan vankia sosiaalisessa kuntoutumisessa sekä suhteiden ylläpitämisessä läheisiin. Läheissuhteiden ylläpito edesauttaa kuntoutusta vankeusaikana sekä yhteiskuntaan paluuta vangin vapautuessa. Läheissuhteiden ylläpidolla on myös merkitystä vapauteen jääville läheisille.

Läheissuhteita voidaan hoitaa monin tavoin laitoksesta riippuen; kirjeitse, puhelimitse, valvottujen ja valvomattomien tapaamisten sekä perheleirien kautta. Yleisesti ottaen perhesuhteiden suunnitelmallinen hoito ja edistäminen ovat kuitenkin jääneet vähäiseksi vankeusaikana.

Ilman tarkempia tietoja vankien läheissuhteista, läheisten tilanteesta, lukumääristä ja läheissuhteiden ylläpitokäytännöistä sekä niihin liittyvistä ongelmista, suunnitelmallinen toiminta sosiaalisen kuntoutuksen ja läheissuhteiden ylläpitokäytäntöjen kehittämiseksi on vaikeaa.

Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa läheissuhteiden ylläpidosta vankeusaikana sekä selventää kuvaa läheisten lukumäärästä.

Tutkimuksen kohderyhmä

Tutkimuksen kohderyhmänä ovat vankeusvangit ja heidän läheisensä. Tutkimuksen kautta on tarkoitus tuottaa tietoa, jonka avulla vankien ja heidän läheistensä suhteiden ylläpitämistä voidaan edesauttaa vankeusaikana. Tiedosta hyötyvät näin ollen niin vangit kuin heidän läheisensä sekä rikosseuraamusalan virkamiehet ja muut rikosseuraamusalalla toimivat tahot.

Tutkimuksen toiminnan organisointi ja yhteistyötahot

Ohjausryhmätyöskentely

Tutkimuksen kulkua seuraavaan ohjausryhmään kuuluvat erikoissuunnittelija Ilppo Alatalo (Rise), erikoistutkija Marja-Liisa Muiluvoori (Rise), tutkija Sasu Tyni (Rise), kehittämisspäällikkö Maarit Suomela (Krits) ja projektitutkija Hannakaisa Ryyänen (Krits). Ohjausryhmä kokoontuu tarvittaessa, mutta sen jäseniä on konsultoitu koko tutkimuksen ajan niin sähköpostitse, puhelimitse kuin tapaamisten muodossa.

Yhteistyötahot

Pääasiallinen yhteistyö on keskittynyt Kritsin ja Rikosseuraamuslaitoksen välille projektin käytännön järjestelyihin liittyen. Otantaan ja aineiston keräämiseen liittyvä suunnittelu tehtiin yhdessä Risen kanssa, otanta toteutettiin kokonaisuudessaan Risessä.

Otannassa ja tutkimuksen läheisosiossa mukana olleista vankiloista kerättiin yhdyshenkilöverkosto, joka organisoivat vankeusvangeille tarkoitetun tutkimuksen toteutuksen laitosten sisällä (lomakkeiden jako, takaisin postitus ja puhelinkorttien arvonta) sekä huolehti käytännön järjestelyistä (tiedottaminen yms.) tapaajille suunnattuun kyselyyn liittyen.

Laurea ammattikorkeakoulun Rikosseuraamusalan linjan kanssa tehtiin yhteistyötä toukokuussa 2010, kun opiskelija Maria Pullinen oli avustamassa projektitutkijaa tutkimusmateriaalin organisoinnissa ja koodauksessa. Tampereen yliopiston opiskelija Annika Mähönen jatkoi koodaustehtäviä kesäkuussa 2010.

Kritsin sisällä yhteistyötä tehtiin tiiviisti Ehjä Perhe –hankkeen koordinaattorin Tarja Sassin, viestintäkoordinaattori Lotta Lehmusvaaran sekä asiamiessosiaalityöntekijä Marjatta Kauralan kanssa. Yhteistyöhön osallistui myös Wop-kuntoutuksen Reetta Phil.

Yhteistyötä tehtiin myös lapsiasianeuvottelukunnan lastensuojelijaoston kanssa syksyllä 2010 tutkimuksen alustaviin tuloksiin liittyen.

Lomakkeiden testaukseen osallistui Kritsin asiakkaita sekä vankien läheisiä Vankien Omaiset ry:n kautta.

Toiminnan eteneminen

Tutkimus käynnistyi maaliskuussa 2010 lomakkeiden suunnittelulla sekä muihin tutkimuksiin tutustumisella. Maaliskuussa suunniteltiin myös tehtäviä opiskelijalle toukokuuksi. Huhtikuussa kyselylomakkeita testattiin Kritsin omilla asiakkailta sekä Vankien Omaiset ry:n jäsenillä. Samaan aikaan koottiin vankiloiden yhdyshenkilöverkosto sekä informaatiopaketit yhdyshenkilöille ja vankilan johtajille.

Toukokuussa toteutettiin itse kysely. Kyselyä varten toteutettiin otanta vankitietojärjestelmästä, lähetettiin kyselylomakkeet yhdyshenkilöiden kautta otannassa mukana oleville vankeusvangeille sekä aloitettiin takaisin saapuneiden lomakkeiden koodaus. Tapaajille tarkoitettua kyselyä jaettiin vankiloiden tapaamisajoilla viikonloppuisin toukokuussa.

Kesä ja alkusyksy kuuluivat lomakkeiden koodauksen, aineiston analyysin, kirjallisuuskatsauksen ja tutkimusraportin työstämisen merkeissä.

Tämän hetkisen tilanteen arviointi

Tutkimukselle asetetut tavoitteet toteutuivat aikataulussa. Projektitutkija jäi syyskuussa 2010 äitiyslomalle ja palautti sitä ennen tekstiluonnoksen Kritsin toiminnanjohtajan kommentoitavaksi. Luonnosta olivat sitä ennen kommentoineet mm. viestintäkoordinaattori sekä kehittämispäällikkö.

Tavoitteiden toteutumista auttoivat yhteistyö Risen kanssa, vankiloissa toimivien yhdyshenkilöiden aktiivisuus sekä hyvin organisoidut käytännön järjestelyt. Ongelmia aiheutti lähinnä henkilöiden hankala tavoitettavuus, mutta näistä ongelmista on selvittin. Kohtuullisen hyvästä vastausprosentista (66%) voisi päätellä, että kyselyn aihepiiri on koettu vankien parissa tärkeäksi. Myös tapaajilta lomakkeita palautui kohtuullisesti.

Tutkimusta sivuavat teemat (esim. vankien lapset) ovat olleet esillä joissakin seminaareissa ja kuva tutkimuksen tarpeellisuudesta – lähinnä sen vuoksi, että tutkimus aiheesta puuttu tällä hetkellä Suomesta lähes täysin – on vahvistui.

Toimintasuunnitelma

Tutkimuksen julkaiseminen jäi projektitutkijan jäädessä äitiyslomalle avoimeksi, mutta kehittämispäällikkö Maarit Suomela sopii käytännön asioista yhdessä Risen kanssa syksyn 2010 aikana.

Tiivistelmä

Vankeuslaki velvoittaa rikosseuraamusalan viranomaisia tukemaan vankia sosiaalisessa kuntoutumisessa sekä suhteuden ylläpitämisessä läheisiin. Läheissuhteiden ylläpito edesauttaa kuntoutusta vankeusaikana sekä yhteiskuntaan paluuta vangin vapautuessa. Läheissuhteiden ylläpidolla on myös merkitystä vapauteen jääville läheisille. Ilman tarkempia tietoja vankien läheissuhteista, läheisten tilanteesta, lukumäärästä ja läheissuhteiden ylläpitokäytännöistä sekä niihin liittyvistä ongelmista, suunnitelmallinen toiminta sosiaalisen kuntoutuksen ja läheissuhteiden ylläpitokäytäntöjen kehittämiseksi on vaikeaa. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa läheissuhteiden ylläpidosta vankeusaikana sekä selvittää kuvaa läheisten lukumäärästä.

Tutkimuksen keskeiseksi tavoitteeksi oli kevätkaudelle 2010 asetettu yhdyshenkilöverkoston kerääminen vankiloista, otannan laatiminen sekä kyselyn toteuttaminen otantaan valikoiduissa vankiloissa vankeusvangeille sekä osassa otannan laitoksia myös vankien tapaajille. Lisäksi tavoitteeksi oli asetettu aiempaan tutkimukseen tutustuminen, kyselyaineiston koodaus ja alustavien analyysien aloittaminen. Kesälle ja syksyille tavoitteeksi oli asetettu analyysien sekä tutkimusraportin laatiminen. Raportti oli toimitettava Riseen marraskuun 2010 lopussa.

Tutkimukselle asetettujen tavoitteiden suhteen edettiin hyvin aikataulussa. Kyselyt toteutettiin toukokuussa 2010 ja vankeusvankien osalta vastausprosentiksi saatiin 66%. Myös tapaajilta lomakkeita palautui kohtuullisesti. Kyselyaineistoa koodattiin touko-kesäkuussa ja saman aikaisesti projektitutkija työsti kirjallisuuskatsausta sekä alustavia analyyskejä. Aineiston lopulliset analyysit toteutettiin kesälomien jälkeen elokuussa. Elo-syyskuu kului tutkimusraporttia työstäessä.

Raportin julkaiseminen jäi avoimeksi projektitutkijan jäädessä syyskuussa äitiyslomalle, mutta Krits ja Rise sopivat raportin julkaisemisesta yhdessä syksyn aikana.

Liitteet

Tutkimushankkeen vierailut ja tapaamiset 2010

Yleiset				
	Päivämäärä	Paikka	Toimiala / yksikkö	Työntekijä(t)
	21.1.	Rise	Tietotuotanto	Tutkija, erikoistutkija
	23.3.	Krits	Laurea	Opiskelija + Marja C.
	25.3.	Rise	Tietotuotanto	Tutkija
	8.4.	Puhelu	Ilppo ohjausryhmä	Sasu, Malla, Ilppo + me
	13.4.	Rise	Tietotuotanto	Tutkija, erikoistutkija
	19.4.	Soitot vankiloihin		
	19.4.	Lomakkeiden testit		Läheiset
	22.4. ja 26.4.	Lomakkeiden testit		Rikostaustaiset
	9.5.	Pyhäselkä	Lomakkeiden jako	
	15.5.	Riihimäki	Lomakkeiden jako	
	17.5.	Lomakkeiden (vangit) postitus		
	22.5.	Pelso	Lomakkeiden jako	
	23.5.	Suomenlinna	Lomakkeiden jako	
	29.5.	Vanaja	Lomakkeiden jako	
	30.5.	Sörnäinen	Lomakkeiden jako	
	3.7.	Turku	Lomakkeiden jako	
	27.9.	Lastensuojelijaoston kokous	Alustavat tulokset lähetetty diolina	Anne Hujala